

'Zij zullen opzien naar Hem die zij doorstoken hebben' (Joh 19,37)

Dierbare broeders en zusters!

"Zij zullen opzien naar Hem die zij doorstoken hebben" (Joh 19,37). Dit woord uit de H. Schrift is dit jaar de leidraad voor onze vastenoverweging. De boetetijd voor Pasen is bijzonder geschikt om, samen met Maria en Johannes, de leerling van wie Jezus veel hield, te verwijlen bij Hem, die op het kruis Zijn leven heeft geofferd voor de gehele mensheid (vgl. Joh 19,25). In deze tijd van boete en gebed richten wij daarom met vurige betrokkenheid onze blik op de gekruisigde Christus, die door Zijn dood op Golgota ons de volheid van Gods liefde heeft geopenbaard. In de Encycliek 'Deus caritas est', 'God is liefde', heb ik het thema van de liefde overwogen, en de beide basisvormen, 'agape' en 'eros', in het licht gesteld.

De liefde Gods: agape en eros

Met het woord *agape*, dat veelvuldig in het Nieuwe Testament voorkomt, wordt de zichzelf wegschenkende liefde aangeduid, van hen die uitsluitend gericht zijn op het welzijn van de ander; het woord *eros* daarentegen verwijst naar de liefde van hen die een gemis voelen en verlangen naar eenwording met degene naar wie ze hunkeren. De liefde waarmee God ons omringt beantwoordt aan de *agape*. Zou de mens God soms iets kunnen geven dat Hij niet reeds bezit? Alles wat het menselijk schepsel is en heeft, is Gods gave: het is derhalve de mens die in alles

God nodig heeft. Maar Gods liefde is ook *eros*. In het Oude Testament betoont de Schepper van het heelal het door Hem uitverkoren volk een uitverkiezende liefde, die iedere menselijke beweegreden te boven gaat. De profeet Hosea brengt deze goddelijke hartstocht tot uitdrukking middels gewaagde beelden, zoals bijvoorbeeld de liefde van een man voor zijn overspelige vrouw (vgl. 3,1-3). Als Ezechiël spreekt over de verhouding van God met het volk Israël, schrikt hij niet terug voor het gebruik van gloeiende en hartstochtelijke taal (vgl. 16,1-22). Zulke bijbelse teksten tonen aan dat *eros* tot het hart van God behoort. De Almachtige

wacht op het jawoord van Zijn schepse-
len, als een jonge bruidegom op dat van
zijn bruid. Door de valsheid van de Boze
heeft de mensheid zich helaas vanaf het
begin afgesloten voor Gods liefde, in de
waan van een onmogelijke zelfgenoeg-
zaamheid (vgl. Gn 3,1-7). Adam, op zich-
zelf gericht, heeft zich afgewend van God
zelf, de bron van het leven, en is zo de
eerste geworden van al diegenen “die
door de vrees voor de dood heel hun le-
ven aan onvrijheid onderworpen waren”
(Heb 2,15). God bleef echter onoverwin-
nelijk. Het ‘neen’ van de mens was juist
de beslissende aanleiding voor de open-
baring van Zijn liefde in al haar verlos-
sende kracht.

Het kruis openbaart de volheid van Gods liefde

In het mysterie van het kruis openbaart
zich de onbeperkte macht van het erbar-
men van de hemelse Vader in alle vol-
heid. Om de liefde van Zijn schepsel terug
te winnen, heeft Hij een zeer hoge prijs
betaald: het bloed van Zijn eniggeboren
Zoon. De dood, voor de eerste Adam het
teken van de uiterste eenzaamheid en
machteloosheid, werd omgevormd tot de
ultieme daad van liefde en vrijheid van de
nieuwe Adam. Zo kan men met Maximus
de Belijder instemmen dat Christus “om
zo te zeggen goddelijk gestorven is, om-
dat Hij vrijwillig gestorven is”.¹ *Eros* is
inderdaad, in de woorden van Pseudo-
Dionysius de kracht “die het degene die
liefheeft onmogelijk maakt in zichzelf te
verwijlen, doch hem ertoe aanzet zich
met de geliefde te verenigen”.² Is er een
“dwazere liefde”³ dan die van de Zoon
van God? Hij wilde zich met ons verenigen
tot aan het punt dat Hij de gevolgen
van onze misdaden in Zijn eigen lichaam
doorstaan heeft.

‘Die zij doorboord hebben’

Dierbare broeders en zusters! Laten wij
opzien naar Christus, die aan het kruis
doorboord is! Hij is de meest overweldi-
gende openbaring van Gods liefde, een
liefde waarin *eros* en *agape*, boven iedere
tegenstelling verheven, elkaar verlichten.
Aan het kruis bedelt God zelf om de liefde
van Zijn schepsel: Hij dorst naar de liefde
van ieder van ons. De apostel Thomas
heeft in Jezus de ‘Heer en God’ herkend,
toen hij zijn hand in de zijdedwond had
gelegd. Het is niet verrassend dat veel
heiligen in het hart van Jezus de meest
ontroerende uitdrukking van het mysterie
van deze liefde zien. Men zou zonder
meer kunnen zeggen dat de openbaring
van Gods *eros* ten opzichte van de mens
in feite de hoogste uitdrukking van Zijn
agape is. Waarlijk, slechts de liefde, waar-
in de vrije zelfgave en het hartstochtelijke
verlangen naar wederkerigheid verenigd
zijn, schenkt een roes die het zwaarste
offer licht maakt. Jezus heeft gezegd:
“Wanneer Ik van de aarde zal zijn om-
hooggeheven, zal Ik allen tot Mij trekken”
(Joh 12,32). Het antwoord dat de Heer vol
verlangen van ons verwacht is vooral dat
wij Zijn liefde aanvaarden en ons naar
Hem toe laten trekken. Daarbij is het niet
voldoende dat wij Zijn liefde alleen maar
aanvaarden. Zulke liefde en zo’n inzet
moeten worden doorgegeven aan ande-
ren: Christus ‘trekt mij tot zich’, om zich
met mij te verenigen, opdat ik leer de
broeders en zusters met Zijn liefde lief te
hebben.

Bloed en water

“Zij zullen opzien naar Hem die zij heb-
ben doorstoken.” Kijken wij met vertrou-
wen op naar de doorboorde zijde van
Jezus, waaruit “bloed en water” vloeide

1. *Ambigua*, 91,
1956.

2. *De divinis
nominibus*, IV, 13,
in: *PG* 3, 712.

3. N. Cabasilas,
Vita in Christo,
648.

(Joh 19,34). De kerkvaders hebben deze elementen beschouwd als symbolen van het Doopsel en de Eucharistie. Door het water van het Doopsel wordt voor ons, in de kracht van de heilige Geest, de intimiteit van de liefde van de Drie-eenheid ontsloten. De Veertigdagentijd spoort ons aan, in de genade van het Doopsel, buiten ons zelf te treden en ons open te stellen voor de barmhartige omhelzing van de Vader.⁴ Het bloed, symbool van de liefde van de Goede Herder, stroomt door het mysterie van de Eucharistie in ons binnen: “De Eucharistie haalt ons binnen in Jezus’ zelfgave ... we worden binnengehaald in de dynamiek van Zijn zelfgave”⁵. Laten we de Veertigdagentijd dan ook beleven als een ‘eucharistische’ tijd, waarin we de liefde van Jezus ontvangen en haar in woord en daad om ons heen verbreiden. Het opzien naar Hem “die zij hebben doorstoken” spoort ons aan ons hart voor anderen te openen en de wonden te herkennen die toegebracht zijn aan de waardigheid van de mens. We worden in het bijzonder aangespoord iedere vorm van verachting van het leven en van uitbuiting van de menselijke persoon te bestrijden en de tragische vereenzaming en ver-

latenheid van veel mensen te verzachten. Moge zo de Veertigdagentijd voor iedere christen een hernieuwde ervaring worden van Gods liefde, die ons in Jezus Christus is geschonken, een liefde die wij van onze kant moeten doorgeven aan de naaste, vooral aan hen die lijden en in nood zijn. Alleen zo kunnen wij in rijke mate de vreugde van Pasen deelachtig worden. Maria, de Moeder van de Schone Liefde, moge ons leiden op de weg van deze boetijd voor Pasen, een weg van echte bekering tot de liefde van Christus. U, dierbare broeders en zusters, wens ik een vruchtbare Veertigdagentijd toe en ik geef allen van harte de bijzondere apostolische zegen.

Vanuit het Vaticaan, 21 november 2006

Benedictus XVI

© Copyright 2006 – Libreria Editrice Vaticana/ R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: dr. N. Stienstra

4. Vgl. H. Johannes Chrysostomus, *Catechese* 3, 14 e.v..

5. *Deus caritas est* (25 december 2005), 13, in: *Kerkelijke documentatie* 34/1 (17 februari 2006), 11-12.